

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 1 kwietnia 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił K. W. ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego ustalonego na dzień 1 stycznia 1999 roku oraz przeliczenia emerytury, wskazując, że wartość kapitału początkowego ustalonego prawomocną decyzją z dnia 14 września 2020 roku nie zmieniła się. (decyzja k 27 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 30.05.2006r., decyzja k 11 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 8.09.2020r.)

W dniu 6 maja 2022 roku K. W. odwołał się od powyższych decyzji wnosząc o ich zmianę poprzez ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego i przeliczenie wysokości emerytury z uwzględnieniem okresów składkowych równych różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. (odwołanie k 3-4)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

K. W. urodził się (...). (niesporne)

Decyzją z dnia 25 listopada 2008 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych – II Oddział w Ł. ustalił wartość kapitału początkowego odwołującego na kwotę 143.453,42 złote. Do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego przyjęto wskaźnik wysokości podstawy wymiaru 117,93 %, ustalony z okresu od 1 stycznia 1981 roku do 31 grudnia 1990 roku. Ustalając podstawę wymiaru kapitału początkowego pomnożono wskaźnik wysokości podstawy wymiaru (117,93%) przez kwotę bazową - 1220,89 złotych, co dało 1439,80 złotych.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy uwzględnił 25 lat, 3 miesiące i 14 dni (303 miesiące) okresów składkowych. (decyzja k 16 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 30.05.2006r.)

W dniu 1 września 2015 roku K. W. wniósł o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach. (wniosek k 1-4 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 1.09.2015r.)

Decyzją z dnia 10 września 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych – II Oddział w Ł. odmówił ubezpieczonemu prawa do wnioskowanego świadczenia powołując się na niewykazanie przez niego co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. (decyzja k 11 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 1.09.2015r.)

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2016 roku Sąd Okręgowy w Łodzi przyznał skarżącemu prawo do emerytury od dnia 16 września 2015 roku. (wyrok k 51akt VIII U 2501/15 załączonych do akt sprawy)

Wykonując powyższy wyrok - decyzją z dnia 18 marca 2016 roku organ rentowy ponownie ustalił wartość kapitału początkowego wnioskodawcy na dzień 1 stycznia 1998 roku na kwotę 171.093,67 złotych, którą to przeliczył poprzez dodanie do okresów składkowych okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę (z dokładnością do pełnego miesiąca), tj. 7 lat (84 miesiące). (decyzja k 24 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 30.05.2006r.)

Decyzją z dnia 23 marca 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych – II Oddział w Ł. przyznał K. W. prawo do emerytury od dnia 16 września 2015 roku, której wysokość została ustalona m.in. w oparciu o zwaloryzowany kapitał początkowy wyliczony decyzją z 18 marca 2016 roku. (decyzja k 57 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 1.09.2015r.)

W dniu 8 września 2020 roku skarżący złożył wniosek o przyznanie emerytury w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego. (wniosek k 1-3 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 8.09.2020 r.)

Decyzją z dnia 14 września 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych – II Oddział w Ł. ustalił wartość kapitału początkowego odwołującego na kwotę 143.710,49 złotych. Do ustalenia wartości kapitału początkowego przyjęto podstawę wymiaru kapitału początkowego w kwocie 1439,80 złotych oraz 25 lat, 3 miesiące i 14 dni (303 miesiące) okresów składkowych. (decyzja k 25 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 30.05.2006r.)

Decyzją z dnia 16 września 2020 roku organ rentowy przyznał wnioskodawcy emeryturę od dnia 16 września 2020 roku, to jest od osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Do obliczenia emerytury Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyjął kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zaewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przyznano emeryturę. Podstawa obliczenia emerytury została pomniejszona o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Do wyliczenia emerytury przyjęto:

- kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 152.801,09 zł,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego wynoszącą 681.178,83 zł,
- sumę kwot pobranych emerytur 155.470,32 złotych
- średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach tj. 217,60 miesięcy.

W związku z tym kwota emerytury wyniosła 3.118,15 złotych.

(decyzja k 4 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 8.09.2020 r.)

K. W. nie odwołał się od powyższych decyzji – z dnia 14 i 16 września 2020 roku. (niesporne)

W dniu 8 marca 2022 roku skarżący, reprezentowany przez pełnomocnika – adwokata – złożył wniosek o ponowne ustalenie wartości kapitału początkowego w związku z wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi wydanym w sprawie o sygn. akt VIII U 2501/15. Wniósł także o wyjaśnienie przyczyny zmiany wartości kapitału początkowego ustalonego w decyzji z dnia 14 września 2020 roku oraz przyczyny nieuwzględnienia wysokości kapitału z decyzji z dnia 18 marca 2016 roku (przyjęcie okresu 303 miesięcy okresów składkowych zamiast 387 miesięcy zgodnie z art.185 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). (pismo k 7 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem z dnia 8.09.2020 r.)

W okresie od 14 września 2020 roku do dnia wydania zaskarżonej decyzji odwołujący nie złożył żadnych nowych dowodów ani nie ujawnił żadnych dodatkowych okoliczności dotyczących jego zatrudnienia. (niesporne)

Powyższy stan faktyczny jest niesporny między stronami - został ustalony w oparciu o powołane dowody z dokumentów. Spór zasadzał się jedynie na kwestii zastosowania przez organ rentowy prawa.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest niezasadne.

W myśl art.114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U z 2022 r., poz.504) w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli:

- 1) po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość;
- 2) decyzja została wydana w wyniku przestępstwa;
- 3) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;

4) decyzja została wydana na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego przez osobę pobierającą świadczenie;

5) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone, zmienione albo stwierdzono jego nieważność;

6) przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego.

Z cytowanego przepisu wynika, iż warunkiem ponownego ustalenia prawa do świadczeń w kontekście pkt 1 jest uzyskanie nowych dowodów lub ujawnienie okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji, a nie były znane organowi w chwili orzekania i mają wpływ na prawo do tych świadczeń lub ich wysokość (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 231/99; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2003 r. III UZP 5/03).

Zwrot "przedłożenie nowych dowodów" oznacza zgłoszenie każdego prawnie dopuszczalnego środka dowodowego, stanowiącego potwierdzenie okoliczności faktycznych istniejących przed wydaniem decyzji, a mających wpływ na powstanie prawa do świadczenia lub jego wysokość. Natomiast użyte w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej pojęcie "ujawnienie okoliczności" oznacza powołanie się na fakty dotyczące ogółu wymagań formalnych i materialnych związanych z ustaleniem przez organ rentowy prawa do świadczenia lub wysokości świadczenia. Są to określone w przepisach prawa materialnego fakty warunkujące powstanie prawa do świadczenia lub jego wysokości np. staż pracy, wiek, niezdolność do pracy, ale także uchybienia przez organ rentowy normom prawa procesowego lub materialnego, wpływające potencjalnie na dokonanie ustaleń w sposób niezgodny z ukształtowaną z mocy prawa sytuacją prawną osoby zainteresowanej (tak m.in. SN w wyroku z dnia 3 lutego 2014 r., I UK 322/13, LEX nr 1444596 oraz Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 11 grudnia 2015 r., III AUa 1087/15, LEX nr 1979499).

Z kolei w kontekście pkt 6 powoływanego przepisu przesłanką ponownego ustalenia uprawnień są również okoliczności, które powinny być znane organowi rentowemu przy dołożeniu minimum staranności, które jednak na skutek błędu organu rentowego lub przeoczenia nie zostały uwzględnione przed wydaniem decyzji (por. wyrok SN z 12.1.2001 r., II UK 182/00; wyrok SN z 28.1.2004 r., II UK 228/03, wyrok SN z 23.11.2004 r., I UK 15/04.; wyrok SN z 21.9.2010 r., III UK 94/09; postanowienie SN z 5.11.2009 r., II UK 87/09).

Chodzi o sytuacje, w których doszło do wydania decyzji organu rentowego nieuwzględniającej bądź błędnie uwzględniającej te okoliczności (istniejące przed wydaniem decyzji), które wpłynęły na wadliwe nabycie prawa do świadczenia lub przyczyniły się do nieuzasadnionej odmowy przyznania świadczeń ubezpieczeniowych w określonej wysokości (por. K. Antonów, Ustawa, komentarz do art. 114).

Pojęcie błędu organu rentowego, w znaczeniu przepisu art. 114 ust. 1 pkt 6 cytowanej ustawy obejmuje takie sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Może to wynikać z zaniedbania tego organu, ale także może to być każda obiektywna wadliwość decyzji (teoria tzw. obiektywnej błędności decyzji), niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Pojęcie to obejmuje również niedopełnienie przez organ rentowy obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych. (por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 4.03.2020 r., III AUa 1471/19)

Za błąd organu uznaje się każdą obiektywną wadliwość niezależnie od tego czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki czy też np. wadliwej legislacji. (wyrok SA w Szczecinie z dnia 2 kwietnia 2020r, III AUa 604/19)

Mając to na uwadze generalnie wskazać należy, iż celem ponownego ustalenia w trybie art. 114 cytowanej ustawy jest ponowne rozstrzygnięcie o uprawnieniach, które powstały ex lege przed wydaniem weryfikowanej decyzji emerytalno-rentowej. Uzasadnieniem dla ponowienia postępowania zakończonych prawomocną decyzją organu rentowego, wyznaczającym jego cel, jest niezgodność zawartego w niej rozstrzygnięcia z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną zainteresowanego, powstałą np. na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego,

czy procesowego. W kolejnym postępowaniu organ rentowy dąży więc do ustalenia, czy popełnione uchybienia lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń. Bezpośrednim celem ponownego postępowania jest rozstrzygnięcie o uprawnieniach zainteresowanego według stanu faktycznego z chwili wydania weryfikowanej decyzji rentowej. Ponowne ustalenie prawa w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi zatem nadzwyczajną kontynuację poprzedniego postępowania przed organem rentowym, zmierzając do podważenia jego decyzji wówczas, gdy uprawomocniła się ona wskutek upływu terminu odwołania. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 sierpnia 2019 r., III AUa 1092/18)

Wskazać jednocześnie należy, że przeliczeniu emerytury z datą wsteczną nie stoi na przeszkodzie to, że odwołujący się nie wnosił odwołań od poprzednich decyzji przez co stały się prawomocne. Prawomocne decyzje organu rentowego mają charakter deklaratoryjny tj. stwierdzają sytuacje prawne wnioskodawców ukształtowane z mocy prawa; zawarte zaś w art. 133 ust. 1 pkt 2 cytowanej ustawy określenie „błąd organu rentowego” obejmuje sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny można uznać wszelkie zaniebdania tego organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego czy jest ona skutkiem zaniebdania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Oznacza to, że przedmiotowe pojęcie obejmuje również niedopełnienie obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2020 r., III AUa 837/20) Należy podkreślić, że skoro przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte w oparciu o wnioski z art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to obowiązkiem organu rentowego a następnie Sądu orzekającego, była w pierwszej kolejności ocena, czy wystąpiły określone w tym przepisie przesłanki umożliwiające merytoryczne rozpoznanie wniosku.

Należało zatem ustalić i ocenić, czy względnie popełnione uchybienia lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń i poprzednio wydanej decyzji. Ocena, że przesłanki te nie były spełnione (wnioskodawca nie przedłożył nowych dowodów ani nie ujawnił okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które miały wpływ na prawo do świadczeń, nie miały miejsca uchybienia organu rzutujące naprawo lub wysokość świadczenia) powinna prowadzić do odmowy ponownego ustalenia świadczenia przez organ rentowy oraz oddalenia odwołania przez Sąd, bez potrzeby merytorycznego zbadania wysokości świadczenia przysługującego ubezpieczonej. Bez spełnienia przesłanek formalnych wniosku z art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prowadzenie postępowania dotyczącego merytorycznej oceny wysokości świadczenia, jest bezcelowe i bezprzedmiotowe.

W niniejszej sprawie nie zgłoszono takich dowodów, nie wskazano okoliczności czy błędów – co skutkowało oddaleniem odwołania.

W szczególności skarżący nie wykazał, by organ rentowy popełnił błąd wydając decyzję z dnia 14 września 2020 roku ustalającą wysokość kapitału początkowego oraz z dnia 16 września 2020 roku przyznającą emeryturę w tzw. powszechnym wieku emerytalnym.

Wbrew twierdzeniu K. W. - decyzja o ustaleniu kapitału początkowego słusznie nie została oparta na przepisie art.185 cytowanej ustawy.

Zgodnie z brzmieniem tego przepisu przy ustalaniu wysokości emerytury dla osób nabywających prawo do emerytury w wieku określonym w art. 184 kapitał początkowy podlega przeliczeniu poprzez dodanie do okresów składkowych okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym, o którym mowa w art. 24, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. Do przeliczonego kapitału początkowego stosuje się przepisy art. 173 ust. 3–6; okresy składkowe, o których mowa w ust. 1, ustala się z dokładnością do pełnego miesiąca.

Komentowana norma dotyczy kwestii przeliczania kapitału początkowego przy ustalaniu wysokości emerytury przez ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 roku, nabywających prawo do emerytury w wieku określonym w art. 184, tj. w wieku, w którym przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 (zatrudnienie

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze), 33 (ubezpieczenie z tytułu działalności twórczej lub artystycznej), 39 (praca górnicza) i 40 (emerytura kolejowa) EmRentyFUSU.

Przeliczenie kapitału początkowego w takich wypadkach polega na dodaniu do okresów składkowych okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym, o jakim mowa w art. 24 ustawy, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. W wyniku tej operacji dochodzi do zwiększenia kapitału początkowego przez uzupełnienie faktycznych okresów składkowych o fikcyjny okres składkowy.

Sama już wykładnia literalna omawianego art.185 ust.1 ustawy nie pozostawia wątpliwości, iż przepis ten dotyczy jedynie emerytur przyznawanych w wieku określonym w art. 184 ustawy, tj. m.in. emerytur w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, dla kategorii ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r.

W takich wypadkach możliwa jest sytuacja, że istnieje pewien okres pomiędzy faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę w obniżonym wieku, a powszechnym wiekiem emerytalnym. Tę właśnie emeryturę „wcześniejszą” (a nie wiekową), będącą przy tym emeryturą obliczoną na podstawie art. 26 ustawy, przelicza się przez dodanie fikcyjnych okresów składkowych równych różnicy pomiędzy owym wiekiem obniżonym, a wiekiem powszechnym. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 7 listopada 2018 r., III AUa 15/18, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 czerwca 2014 r., III AUa 50/14)

Przepis art. 185 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie znajduje zastosowania do emerytury przyznawanej na podstawie art. 24 tej ustawy, gdyż prawo do tego świadczenia przysługuje wyłącznie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Nie istnieje zatem możliwość powiększenia wymiaru okresów składkowych przyjętych do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego o okres stanowiący różnicę pomiędzy powszechnym wiekiem emerytalnym a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 września 2014 r., III AUa 605/14)

Przepis art. 185 ust. 1 ustawy dotyczy więc „młodszych” ubezpieczonych i nie znajduje w ogóle zastosowania do emerytury przewidzianej w art. 24 ustawy emerytalnej, gdyż prawo do tego świadczenia przysługuje wyłącznie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Nie występuje tu zatem różnica wieku, o której traktuje art. 185 ust. 1 ustawy.

Oznacza to, że nie istnieje możliwość powiększenia wymiaru okresów składkowych przyjętych do ustalenia wysokości kapitału początkowego, a co za tym idzie emerytury przyznanej wnioskodawcy na podstawie decyzji z dnia 16 września 2020 roku o okres stanowiący różnicę pomiędzy powszechnym wiekiem emerytalnym a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. Jest to bowiem emerytura przysługująca wnioskodawcy już w wieku powszechnym, a ta nie podlega obliczeniu przez przeliczenie kapitału początkowego w myśl art. 185 ustawy.

Innymi słowy - jeśli nazwać emeryturę w obniżonym wieku emeryturą „pierwszą”, a emeryturę w wieku powszechnym emeryturą „drugą”, to przeliczeniu według mechanizmu opisanego w art. 185 ustawy emerytalnej podlega tylko emerytura „pierwsza”, a nie emerytura „druga”, przy której nie ma już czego uzupełniać. Zaskarżona decyzja dotyczy emerytury „drugiej”, gdyż emerytura ta, obliczona w systemie zdefiniowanej składki, przysługuje wnioskodawcy już w wieku powszechnym.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, że decyzją z dnia 23 marca 2016 roku organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury wcześniejszej z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, ustalając jej wysokość w oparciu o kapitał początkowy ustalony w decyzji z dnia 18 marca 2016 roku - zgodnie z zasadami zawartymi w art. 185 ustawy.

Ponieważ przepis art. 185 ust. 1 ww. ustawy nie znajduje zastosowania do emerytury przyznawanej na podstawie art. 24 ww. ustawy, gdyż prawo do tego świadczenia przysługuje wyłącznie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego - nie istniała zatem możliwość powiększenia wymiaru okresów składkowych przyjętych do ponownego ustalenia

wysokości kapitału początkowego - określonego decyzją z dnia 14 września 2020 roku - o okres stanowiący różnicę pomiędzy powszechnym wiekiem emerytalnym, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę.

W rezultacie organ rentowy prawidłowo ustalił w decyzji z dnia 14 września 2020 roku wartość kapitału początkowego na kwotę 143.710,49 złotych i na tej podstawie - decyzją z dnia 16 września 2020 roku przyznał emeryturę w prawidłowej wysokości.

Z tych względów Sąd na podstawie art. art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie jako bezzasadne.